

Keuze uit de aanwinsten

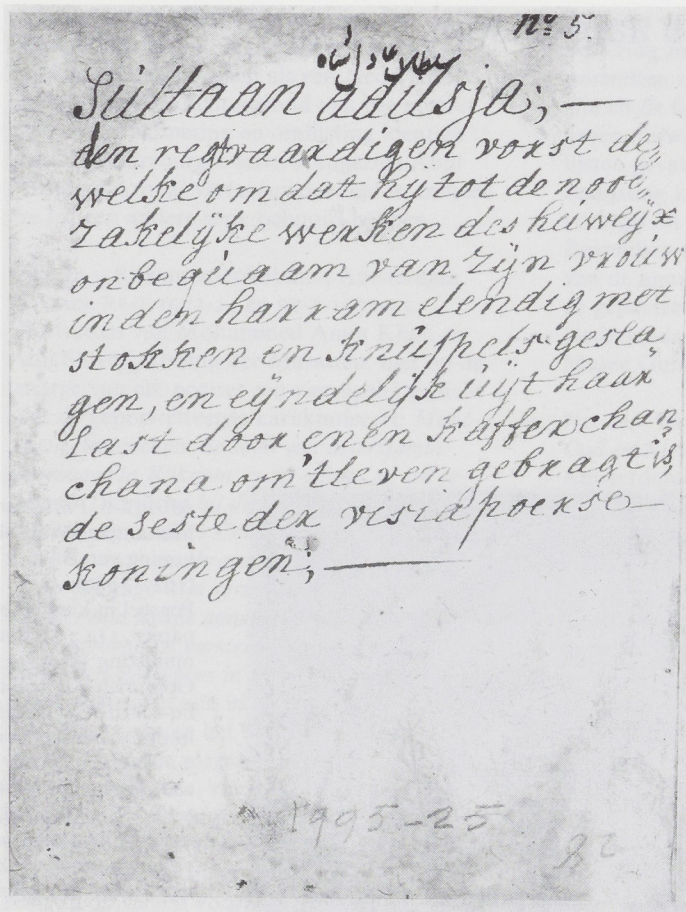

Afb. 1a-b. Portret van Muhammad Adil Shah, koning van Bijapur (1627–1656).

Penseel in kleuren en goud op papier, 114 x 86 mm (met omlijsting 120 x 94 mm).

Opschriften in verso: in Nastaliq-schrift: *sultan adil shah*, en in oud-Nederlands schrift: *No. 5 // Sultaan adilsja; – den regtvaardigen vorst dewelke om dat hij tot de nootzakelijke werken des huwlijx onbequaam van zijn vrouw in den harram elendig met stokken en knuppels geslagen, en eijndelijk uijt haar last door enen kaffer chan chana om 't leven gebragt is, de sesde der visiapoerse koningen; – INDIA, GOLCONDA, ca. 1685.*

Opm.: Dit portret is van hetzelfde type als die in het Witsenalbum (zie het artikel in dit nummer van het *Bulletin van het Rijksmuseum*). Het maakte deel uit van een reeks portretten van vorsten en hoogwaardigheidsbekleders van de Indiase rijken van de grootmogol, Bijapur en Golconda. VOC-dienaren in Golconda bestelden de reeksen bij de Golcondase hofschilders om ze aan verzamelaars in de Republiek te verkopen. De Nederlandse tekst is van de hand van een Nederlander die blijk-

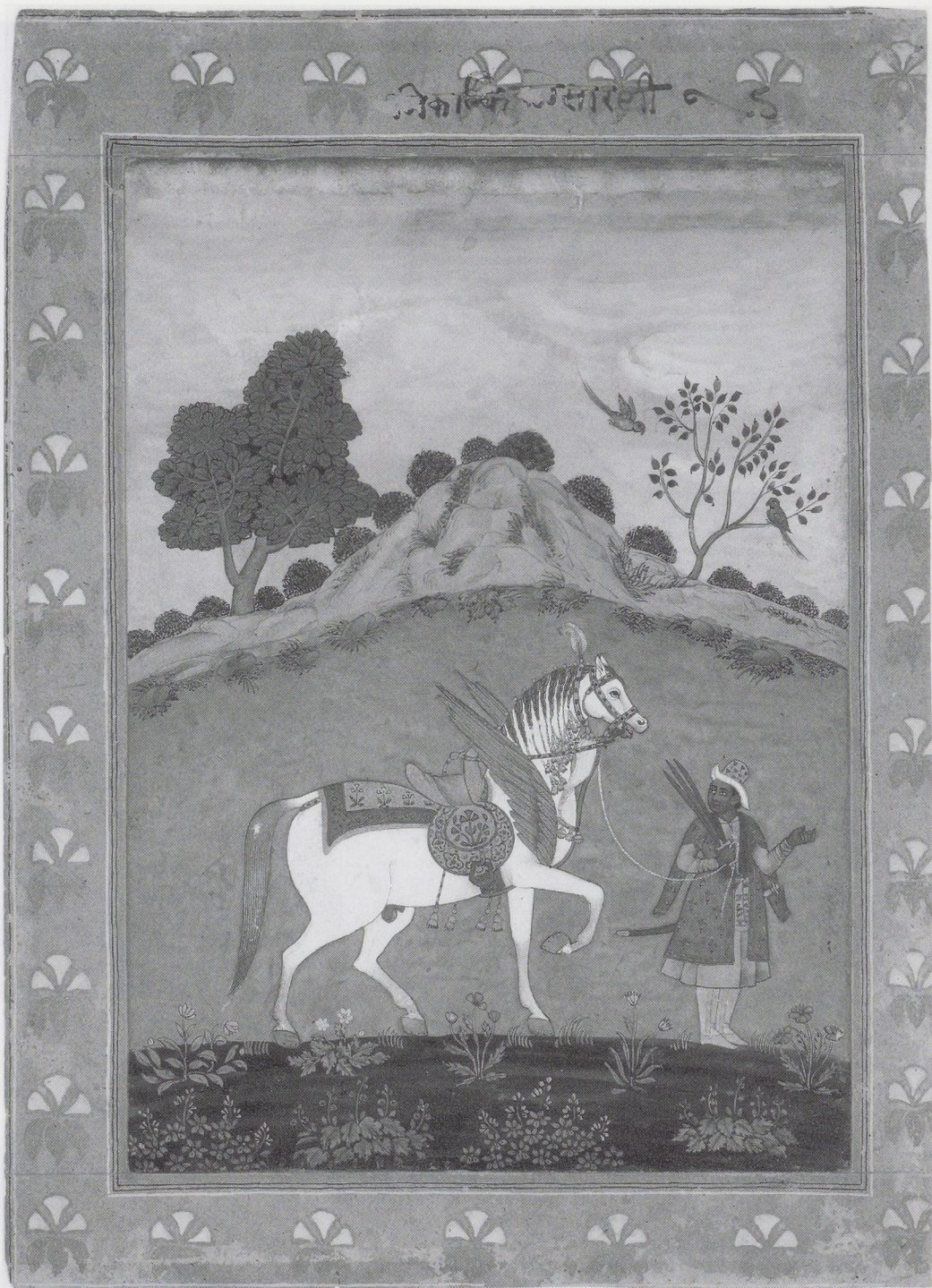

baar kennis had van de lokale geschiedenis. Een portret van dezelfde vorst bevindt zich als Sultan Mahmud in het Witsenalbum (nr. 40). De in Golconda gemaakte portretten voor de Europese markt zijn vermoedelijk gebaseerd op voorbeelden die aan het hof van de vorst zelf zijn ontstaan (zie M. Zebrowski, *Deccani Painting*, Londen 1983, afb. 92, 94, 95, 98, 99, 100, in het bijzonder 92). De voorgestelde is inderdaad de zesde vorst van het Zuid-Indiase sultanaat Bijapur (*visiapour*), zoals in het Nederlandse tekstje vermeld wordt, en niet de vijfde, zoals er in cijfers staat (*Ency-*

clopaedia of Islam, Leiden/Londen 1960, dl. I, p. 199). Het cijfer 5 slaat misschien op de nummering van dit portret in de serie waartoe het behoorde. In het museum für Völkerkunde in München bevindt zich een portret van de grootmogol Jahangir (inv.nr. 77-11-419) dat hoogstwaarschijnlijk tot dezelfde serie behoort (Jürgen W. Frembgen (red.), *Rosenduft und Säbelglanz*, München (Staatliches Museum für Völkerkunde) 1996, nr. 63 met afb.). De overige gegevens in de tekst op de achterzijde vertonen minder overeenkomst met wat thans over de vorst

bekend is. Geschiedenissen over zijn leven in de harem zijn niet overgeleverd en als vorst speelde hij geen prominente rol. Hij had een sterke Abessijnse opperbevelhebber, Ikhlas Khan, van wie ook een portret in het Witsenalbum aanwezig is onder de naam *Khawwas-Khan* (nr. 42). *Herk.*: Kunst. J. Soustiel, Parijs. Aankoop 1995 (inv.nr. RP-T-1995-25).

Afb. 2. De tiende nederdaling op aarde van Vishnu. Penseel in kleuren en goud op papier, 269 x 193 mm. INDIA, RAJASTAN, BIKANER, tweede kwart 18de eeuw. *Opm.*: De hindoe-god Vishnu is negen maal op aarde neergedaald om de wereld te redden van een demonische macht. In de gestalte van een wit paard zal hij dit nog een maal doen. Deze tiende manifestatie is hier afgebeeld. *Litt.*: J. Bautze, *Indian Miniature Paintings c. 1590-c. 1850*, Amsterdam 1987, nr. 28. *Herk.*: Geschenk Shiv Chirmar, Amsterdam, 1996 (inv.nr. RP-T-1996-52).

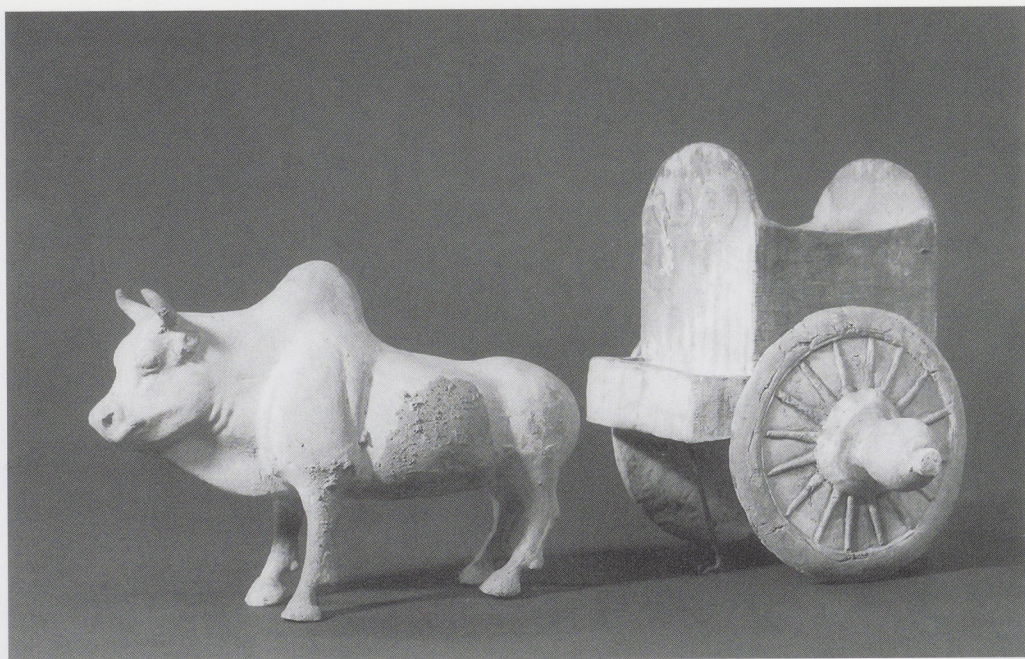

Afb. 3. Een pauw vangt de waterdruppels op die een vrouw uit haar pas gewassen haar wringt. Penseel in kleuren en goud op papier, 216 x 172 mm (met omlijsting 236 x 189 mm). INDIA, RAJASTHAN, KISHANGARH, ca. 1800.
Opm.: Het thema van een vrouw na haar bad waarbij een vogel de druppels uit het nog natte haar opvangt, of waarbij zij kijkt naar een parend vogelpaar, komt ook voor in Indiase literatuur. Het is een toespeeling op de geliefde van de vrouw en hun samen-zijn.
Litt.: J. Bautze, *Indian Miniature Paintings c. 1590-c. 1850*, Amsterdam 1987, nr. 45.
Herk.: Geschenk Shiv Chirimar, Amsterdam, 1996 (inv.nr. RP-T-1996-51).

Afb. 4. Applique van geelgrijze jade met dooreengevlochten, gestileerde slangen. 2,4 x 5,3 cm. CHINA, vroege Oostelijke Zhou-dynastie (722-481 v. Chr.).
Opm.: Dit sierstukje was sedert 1949 als bruikleen aanwezig in het Museum van Aziatische Kunst dat in 1972 is opgegaan in de afdeling Aziatische Kunst van het Rijksmuseum.
Litt.: H.F.E. Visser, *Asiatic Art in Private Collections of Holland and Belgium*, Amsterdam 1948, nr. 118, pl. 59; *Catalogus Museum van Aziatische Kunst*, Amsterdam 1952, nr. 63, pl. 4.
Herk.: Legaat mevrouw A.H. Hondius-Crone, Voorschoten, 1996 (inv.nr. AK-RAK-1996-1).

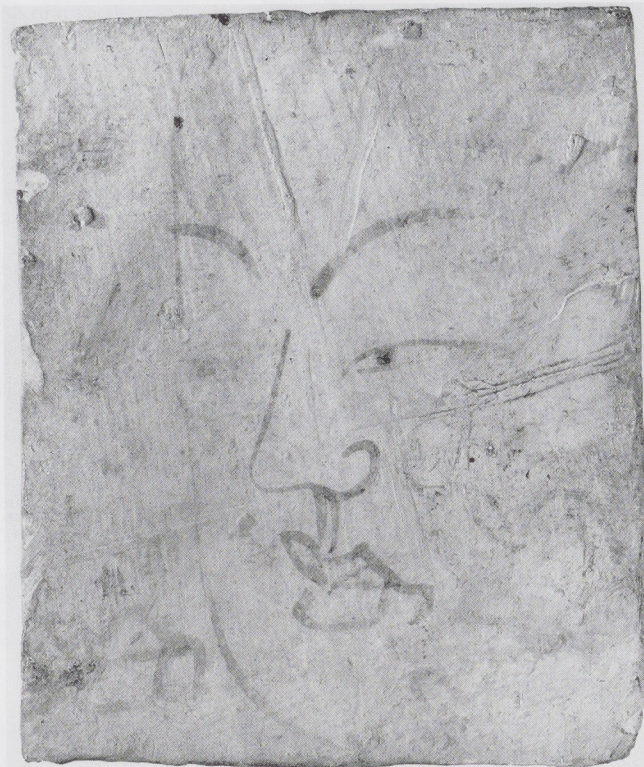
Afb. 5a-b. Grafplastiek van aardewerk met resten van beschildering, in de vorm van een os met een kar.
 De os: H. 18,4 cm, Br. 18,4 cm, D. 8,8 cm.
 De kar zonder wielen: is H. 16 cm, Br. 13 cm, D. 16 cm.
 De wielen: Diam. 15 cm.
 CHINA, vroege Tang-periode (618-906).
Opm.: Volgens een mededeling van haar zoon kocht mevrouw Hondius de ossekar in de jaren twintig in Londen. Chinese grafplastiek was in die jaren iets geheel nieuws op de westerse kunstmarkt en werd direct enthousiast verzameld. Deze kar is waarschijnlijk een grafgift uit het begin van de Tang-periode (618-906). Het was gebruikelijk om bij de begrafenis van een welgestelde Chinees voorwerpen in het graf te plaatsen die verwezen naar het luxueuze leven van de overledene. De ossekar was tot in het midden van de Tang-periode een gewaardeerd en vrij exclusief vervoermiddel. Ook buitenlandse handelaren maakten er bij hun reizen door China gebruik van. De grafplastiek kan zowel een eigen reiswagen als de kar van een bezoeker aan de overledene verbeelden.
 Een interessant aspect is de schildering die op de onderzijde van de kar is aange-

bracht, voorstellende het gezicht van een vrouw in driekwart (afb. 5b). Dit gezicht staat geheel los van de nog hier en daar zichtbare resten van de decoratieve patronen op de wagen en kan niet anders dan als een *proba penna* worden opgevat.

Litt.: J. van Campen, 'Een ossekar uit de Tang-dynastie', *Aziatische Kunst* 26, nr. 1, maart 1996, pp. 21-25.

Herk.: Schenking mevrouw A.H. Hondius-Crone, Voor- schoten, 1995 (inv.nr. AK-RAK-1995-1).

Afb. 6. Beeld van ivoor, voorstellende een wijze.

H. 19,8 cm.

CHINA, Qing-periode, 17de eeuw.

Opm.: De staande man heeft een zwaard in zijn linkerhand. Hij draagt laarzen en een lang kledingstuk met een ceintuur waar zijn buik overheen hangt. Deze attributen en de vogel op het opengewerkte voetstuk zullen bij verdere bestudering vermoedelijk tot een nadere identificatie van de voorgestelde leiden.

Herk.: Geschenk prof. mr. H.W. Wertheimer, Waalre, 1995 (inv.nr. AK-RAK-1995-3).

Afb. 7. Reliëf van leisteen met twee boeddhistische voorstellingen.

H. 23,6 cm, Br. 68,5 cm, D. 6,2 cm.

PAKISTAN, GANDHARA, 3de eeuw na Chr.

Opm.: De stenen plaat is afkomstig van de vierkante basis van een stoepa (verg. S.L. Huntington, *The Art of Ancient India*, New York/Tokyo 1985, afb. 8.8). De twee voorstellingen zijn van elkaar gescheiden door een zuil met een staande adorant. In het linkervlak is Boeddha weergegeven, gekleed in monnikspij en voorzien van

een aureool, terwijl hij een preek houdt tegen een kwaad-aardige waterslang die de rivier de Swat steeds buiten zijn oevers heeft doen treden. De in mensengestalte weergegeven slang is herkenbaar aan de slangenkop die uit zijn rug omhoog steekt. In het rechtervlak wordt voorgesteld hoe Dipankara, Boeddha in de vorige wereldperiode, vaststelt dat de voor hem knielende figuur, genaamd Sumati, in de volgende wereldperiode – onze huidige – Boeddha zal worden. De grootste figuur in monnikspij met aureool is weer Boeddha. Hij loopt over het door Sumati eerbiedig voor hem uitgespreide lange haar.
Herk.: Kunsth A. Vecht, Amsterdam; Verz. mevr. S.B. Wertheimer-Weijl. Geschenk

erven mevrouw S.B. Wertheimer-Weijl, Waalre, 1995 (inv.nr. AK-RAK-1995-2).

Afb. 8 (rechts). Beeld van verguld brons, voorstellende een zittende godin, de gade van Indra.

H. 16,3 cm.

NEPAL, 16de eeuw.

Opm.: Het beeld is het pendant van een beeld van de god Indra dat al in 1984 door de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst werd verworven (links op de foto; inv.nr. AK-MAK-1393).

De god Indra, de koning der goden, speelt in Nepal een belangrijke rol; dit in tegenstelling tot zijn positie in India, waar hij in de loop der eeuwen tot een van de windstreekhoeders is gedegradeerd.

In Nepal wordt hij vaak voorgesteld samen met zijn gade gezeten op een gezamenlijke lotuszetel (bijv. Newark Museum, New Jersey, *Archives of the Chinese Art Society of America* 19 (1965), p. 84, fig. 30; voorheen in de kunsthandel, *Oriental Art* 19 (1973), p. 391; cat. tent. *Arts of the Rooftop of Asia*, New York (Metropolitan Museum of Art) 1971, nr. 13).
Herk.: Kunsth. Paul Rutten, Amsterdam. Aankoop met steun van de Batouwe Stifting, Liechtenstein, en de heer en mevrouw Oorthuys-Lutjens, Baak, 1995 (inv.nr. AK-RAK-1995-6).

Afb. 9. Staffbekroning van brons.

H. 24 cm.

INDONESIË, MIDDEN-JAVA, 9de of begin 10de eeuw.

Opm.: De onderzijde van deze bekroning is hol, zodat hij op een houten steel geplaatst kan worden. Met zo'n rinkelende staf (*khakkhara*) zwierven boeddhistische monniken rond. Gelovige leken konden dan tijdig voor een aalmoes zorgen.

De oudste rinkelstaven op Java (9de eeuw) hebben twee bogen met elk drie ringen; de jongste (14de-15de eeuw) hebben er vier (A. de Vries Robbé, 'A *khakkhara* fragment from Java' in: M.J. Klokke en P. Lunsingh Scheurleer (red.), *Ancient Indonesian Sculpture*, Leiden 1994, pp. 115-132; cat. tent. *Divine Bronzes, Ancient Indonesian Bronzes A.D. 600 to 1600*, Amsterdam (Rijksmuseum) 1988, pp. 46-47 en nr. 103; J. Fontein, *Het Goddelijk Gezicht van Indonesië*, Zwolle 1992, nr. 98). De typen met drie en vier bogen zijn zo rijk bewerkt dat ze niet passend zouden zijn voor monniken die de belofte van armoede hebben afgelegd. Waarschijnlijk werden ze in een ritueel gebruikt, zoals ook in andere boeddhistische gebieden gebeurde (zie cat. tent. *Objects as Insight, Japanese Buddhist Art and Ritual*, Katonah (Museum of Art) 1995, nr. 17). *Litt.:* Cat. tent. *Oosterse Schatten, 4000 jaar Aziatische kunst*, Amsterdam (Rijksmuseum) 1954, nr. 677. *Herk.:* Part. verz., in bruikleen bij het Tropenmuseum, Amsterdam; Veil. Christie, Amsterdam 7-6-1989, nr. 301. Geschenk J. Polak, Amsterdam, ter herinnering aan A.J. Bernet Kempers, 1995 (inv.nr. AK-RAK-1995-5).

Afb. 10. Beeld van brons, voorstellend een opstaand leeuwje.

H. 9 cm.

THAILAND, Lopburi-stijl, 12de-13de eeuw.

Opm.: Het beeldje is slechts aan één kant afgewerkt. Waarschijnlijk is het op of tegen een groter voorwerp bevestigd geweest.

Litt.: Cat. tent. *Aziatische kunst uit het bezit van leden*, Amsterdam (Rijksmuseum) 1978, nr. 145.

Herk.: Legaat prof. dr P. Formijne, Amsterdam, aan de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, 1995 (inv.nr. AK-MAK-1467).

Afb. 11. Dekselpot van lichtgrijs steengoed, beschilderd in onderglazuur bruin.

H. 17 cm, Diam. 16 cm.

THAILAND, SI SATCHANALAI, 16de eeuw.

Opm.: De versiering van krullende bladranken komt veel voor in de ceramiek van Si Satchanalai (vgl. cat. tent. *Thai Ceramics, The James and Elaine Connell Collection*, San Francisco (Asian Art Museum) 1993, nr. 25).

Herk.: Legaat prof. dr P. Formijne, Amsterdam, aan de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst, 1995 (inv.nr. AK-MAK-1468).

Afb. 12. Rolschildering met een voorstelling van de boeddha van de genezing, Gakko, Nikko en de twaalf Hemelse Generaals. Inkt, goud en kleuren op zijde, 107,4 x 50,3 cm. JAPAN, 14de eeuw.

Opm.: De boeddha van de genezing (Yakushi Nyorai, Sanskriet: Bhaisajyaguru) is gezeten temidden van een kleiner weergegeven gevolg van hemelingen, de twaalf Hemelse Generaals. Hij wordt geflankeerd door Gakko en Nikko, de godheden van de Zon en de Maan.

De afdeling Aziatische Kunst bezit een kleine maar bijzondere collectie vroege Japanse boeddhistische rolschilderingen. De aanwinst vult deze op zeer waardevolle wijze aan.

Herk.: Geschenk mevr. Ch.E. van Rappard-Boon, Amsterdam, ter nagedachtenis aan haar vader, K.G. Boon, directeur van het Rijksprentenkabinet van 1962 tot 1974, 1996 (inv.nr. AK-RAK-1996-2).

